

Museum Catharijne Convent

museum Catharijneconvent Utrecht

is een buitengewoon mooi rijksmuseum voor religieuze kunst in Nederland. Het museum is gevestigd in het voormalige klooster het Catharijneconvent, dat vermoedelijk reeds in de 12de eeuw gewijd was aan Catharina van Alexandrië. Het kloostergebouw is tegen de Sint-Catharinakathedraal aangebouwd.

Geschiedenis van het Catharijneconvent

Het Catharijneconvent lag bij de later gebouwde Catharijnepoort, Er was ook een huis, een kerk en een kerkhof voor arme vreemdelingen. De johannieters hadden hier tot 1529 een ziekenhuis op het huidige plein Vredenburg, dat toen nog het Catharijneveld heette. Het ziekenhuis had 24 bedden, en dit was het grootste ziekenhuis van de stad.

De bisschop van Utrecht, die tevens landheer was, was de grote begunstiger van het Catharijneconvent. In 1529 verandert de situatie nadat de bevolking trouw zweert aan keizer Karel V. De balije Utrecht was machtig, maar werd hierna een klein stukje van het grote Roomse Rijk. Het klooster en gasthuis van de johannieters werden onteigend en de dwangburcht Vredenburg werd gebouwd.

De johannieters moesten verhuizen en kregen het veel kleinere klooster van de karmelieten aan de Lange Nieuwstraat toegewezen. Karel V kocht de omringende huizen op en gaf die ter compensatie aan de Johannieters. Er werd jarenlang verbouwd om het tot een geheel te maken. In 1560 werd de Sint-Catharinakerk gebouwd. Het werd een groot bouwwerk in laatgotische stijl.

In 1561 werd keukenmeester Hendrick Barck in allerijl tot nieuwe balije verkozen, nadat 's nachts zijn voorganger, frater Willem van Heeteren overleden was. Dit moest heel snel gebeuren, omdat anders de regering van Karel V iemand zou aanstellen. In 1580 werd de kerk buiten werking gesteld en leeggeplunderd, maar Barck had voorheen al veel kostbare goederen en gewaden verwijderd. Hierna werden de missen bij hem thuis aan de Nieuwegracht 61 opgedragen. Na zijn dood mocht geen opvolger benoemd worden, maar de broeders mochten tot hun dood in het convent blijven wonen.

Vanaf 1636 werd de kerk door protestanten gebruikt. Ook werd de Utrechtse universiteit opgericht, en het ziekenhuis werd een academisch ziekenhuis, de voorloper van het huidige Universitair Medisch Centrum Utrecht.

Toen in 1795 de godsdienstvrijheid kwam zochten de katholieken weer naar een eigen kerk. In 1815 werd de Catharijnekkerk in gebruik genomen voor de katholieke soldaten als garnizoenskerk en in 1842 werd de kerk door de koning geschonken aan de katholieke gemeenschap. In 1853 werd de kerk verheven tot kathedraal en in 1855 werd het officieel een parochiekerk. In 1859-1901 versierde Friedrich Wilhelm Mengelberg de kerk in neogotische stijl. Veel van deze elementen zijn bij de restauratie van 1955-1965 weer verwijderd.

In 2000 kwam een ingrijpende verbouwing en uitbreiding naar ontwerp van Hubert-Jan Henket gereed. De ingang is van de Nieuwegracht verplaatst naar de binnenplaats. Er is een loopbrug gebouwd waardoor de looproute door het gebouw verbeterde en er werd een nieuw trappenhuis toegevoegd. In 2006 werden de themazalen heringericht.

Monstransroof

Op 29 januari 2013 vond in het museum de zogenaamde monstransroof plaats. Op klaarlichte dag sloegen overvallers toe in de schatkamer van het museum, waar ze een vitrine verbrijzelden en een monstrans stalen. Dit was een verguld zilveren stralenmonstrans, ingelegd met diamanten en edelstenen, met aan weerszijden van de lunula een knielende engel met kruis en een knielende engel met anker. Deze was vervaardigd door Johannes Petrus Antonius Verschuylen. De dieven werden enige weken later gearresteerd en de monstrans, met een geschatte waarde van € 250.000,00, werd in gehavende toestand teruggevonden. De monstrans is een bruikleen van de parochie van de Heilige Drie-eenheid in Amsterdam,

De collecties

Museum Catharijneconvent heeft een uitgebreide collectie bijzondere (kunst)historische objecten **vanaf de vroege Middeleeuwen tot de 21e eeuw**. De vaste collectie geeft een beeld van de christelijke kunst- en cultuurgeschiedenis van Nederland en de invloed van die geschiedenis op onze samenleving. De collectie omvat onder andere rijk geïllustreerde handschriften, boekbanden versierd met edelstenen, rijk bewerkte beelden, bijzondere schilderijen, altaarstukken, kerkelijke kleding en voorwerpen in goud en zilver. **Een van de topstukken uit de collectie is de vroeg-middeleeuwse Lebuinuskelk van rijk-bewerkt ivoor**. De Hamer van Sint Maarten behoort ook tot de collectie.

De Nederlandse schilderkunst uit de 16e en 17e eeuw is vertegenwoordigd met werk van Jan van Scorel, **Rembrandt, Frans Hals** en Pieter Saenredam. Van recentere datum zijn werken van Jan Toorop, Shinkichi Tajiri, Frans Franciscus en Marc Mulders. **De collectie van Museum Catharijneconvent bevat zowel protestantse als katholieke kunstvoorwerpen**.

In 1971 werden de bezittingen van drie kerkelijke musea (Aartsbisschoppelijk Museum, Bisschoppelijk Museum Haarlem en het Oud-Katholiek Museum) in permanente bruikleen ondergebracht bij de nieuw opgerichte Stichting Het Catharijneconvent. Onder deze Stichting vielen ook de collectie van de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst en de collectie Rijksmuseum Het Catharijneconvent, waarin de kunstwerken die eigendom waren van het Rijk waren ondergebracht.

Bovengenoemde verzamelingen, elk met een eigen inventaris, werden tussen 1976 en 1979 ondergebracht in het nieuwe Rijksmuseum Het Catharijneconvent, dat op 9 juni 1979 zijn deuren opende. In 1995 werd het museum verzelfstandigd onder de naam Museum Catharijneconvent.

Op 17 mei 2008 ontving **museumdirecteur Guus van den Hout in Dublin de European Museum of the Year Award** uit handen van **koningin Fabiola van België**, beschermvrouwe van European Museum Forum. 37 andere musea waren genomineerd.

Permanente tentoonstelling in het museum

De tijdelijke tentoonstelling van 2017 gaat over "MARIA"

- een tentoonstelling over de meest afgebeelde vrouw ter wereld -

Maria, dé tentoonstelling

Met de tentoonstelling Maria gaat een lang gekoesterde wens in vervulling

Waarom is Maria? Maria, misschien wel de machtigste vrouw op de wereld? In ieder geval de meest afgebeelde vrouw en moeder, daar kan geen popster tegenop. Je zou haar een cultureel fenomeen kunnen noemen. We ontmoeten Maria ook in relatie tot andere hedendaagse religies. Maria komt zelfs meer voor in de Koran dan in de Bijbel.

De tentoonstelling "Maria" brengt veel fascinerende Maria's uit nationale en internationale collecties samen, waarbij gekozen is voor spannende combinaties.

Er zijn schitterende Maria's uit o.a. de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Museum Boijmans van Beuningen, het Van Gogh Museum, het Mauritshuis en natuurlijk uit Museum Catharijneconvent zelf.

Ontdekken we ook hoe veelzijdig deze wereldvrouw is: zij is onderwerp van ikonen en schilderijen, manuscripten, sculpturen, tatoeages en video-installaties. En het zijn niet de minsten die zich door Maria lieten inspireren: o.a. **Rubens**, Pieter de Grebber, **Rembrandt**, Jan Toorop, Bill Viola, **Jan Fabre** en Maria Roosen zijn vertegenwoordigd.

Maria's wonderlijke levensverhaal loopt als een rode draad door de tentoonstelling die de gehele bovenverdieping van het museum beslaat. Vanaf de conceptie tot aan haar tenhemelopneming is Maria in uitingen van kunst te volgen. Ook thema's als devotie en bedevaart passeren de revue. De tentoonstelling laat zien hoe zeer Maria een mondiaal symbool is voor liefde, vrouw-zijn, gezin, angst, verdriet, troost en bescherming.

Anna te drieën, Utrecht, ca. 1470

In de middeleeuwen probeert men de familierelaties van Jezus te reconstrueren. Daarvoor worden zowel bijbelse als niet-bijbelse bronnen bestudeerd. De moeder van Maria, de grootmoeder van Jezus, zou Anna hebben geheten. Voorstellingen van deze drie figuren, Anna-te-drieën geheten, zijn in de vijftiende eeuw en het begin van de zestiende eeuw erg populair. Mensen vereren Anna als een voorbeeldige echtgenote, moeder en weduwe. Ze wordt de beschermheilige van huwelijk en gezin.

**Maria met kind in rozenkrans,
Jan Anton van der Baren, ca 1650**

Maria met kind, Adriaen Isebrant, ca. 1520

Getroonde Maria, zittend met Christuskind

